

orhaniv derzhavnoi vykonavchoi vlady Ukrainy" vid 13 lystopada 1992 roku №566/92. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/566/92> – Zaholovok z ekranu.

27. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Ministerstvo Ukrainy u spravakh natsionalnosti ta mihratsii" №145/93 vid 26 kvitnia 1993 roku [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/145/93> – Zaholovok z ekranu.

28. Uriady Ukrainskoi Radianskoi Sotsialistychnoi Respubliki – Istoriia [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Kabinetu Ministriv Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=661998&cat_id=661258 – Zaholovok z ekranu.

Bobrovnik Yu. V., Candidate of Historical Sciences, doctoral student of the Department of History and Culture of Ukraine of State Institution of Higher Education "Pereiaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University" (Ukraine, Pereiaslav-Khmelnytsky), neasmo@ukr.net

History of establishment and institutional formation of the Cabinet of Ministers of Ukraine (1990–1995)

The main objective of the article is to research the history of establishment and development of the Cabinet of Ministers of Ukraine. In accordance with the objective, the following specific tasks were set forth: to determine the state of the accumulation of historical knowledge on the selected subject, to identify the source base of the research, to highlight the history of the establishment and development of the Cabinet of Ministers of Ukraine. The problem-chronological method was used as the main method in the preparation of the article which allowed to follow the reorganization of the government of Ukraine in 1990–1995 step by step.

It was found out that very few scientific historical studies are devoted to the history of the establishment of the Cabinet of Ministers of Ukraine. The main source for the research comprises the laws of Ukraine, Resolutions of the Verkhovna Rada of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine, Decrees of the President of Ukraine the most of which were soon cancelled, and documents available on the website of the Verkhovna Rada of Ukraine. After the analysis of the adopted legal documents, it is clear that the Ukrainian government underwent permanent annual changes, various structural units were established and liquidated soon, that is why it is difficult to say about their potential efficient work. The reason for the establishment of those departments, government committees, that were hastily established and liquidated soon, is even more unclear. The main body that influenced the formation and subsequent changes in the structure of the Ukrainian government during the 1990-ies – early 1992 was the Verkhovna Rada of Ukraine. In 1992–1995, most of the changes in the structure and principles of the organization of the Cabinet of Ministers were initiated on the basis of Decrees of the President of Ukraine and Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine. A prospective research area is the transformation of the structure of the Government after the adoption of the Constitution of Ukraine in 1996.

Keywords: the Cabinet of Ministers of the Ukrainian SSR, the Council of Ministers of the Ukrainian SSR, the government, resolution, the Ministry, the Prime Minister of Ukraine, Decree of the President of Ukraine.

Бобровник Ю. В., кандидат исторических наук, докторант кафедры истории и культуры Украины, ГВУЗ "Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды" (Украина, Переяслав-Хмельницкий), neasmo@ukr.net

История создания и институциональное становление Кабинета Министров Украины (1990–1995 гг.)

Главной целью статьи избрано исследование истории создания и развития Кабинета Министров Украины. В соответствии с целью определены следующие задачи: выявить состояние накопления исторических знаний, определить ключевую базу исследования, осветить историю образования и развития структуры Кабинета Министров Украины. При написании статьи избран проблемно-хронологический метод, с помощью которого удалось поэтапно проследить за реорганизацией структуры правительства Украины в 1990–1995 гг.

Выяснено, что истори образования Кабинета Министров Украины посвящено немного научных исторических трудов. Основным источником для изучения остаются законы Украины, постановления ВРУ и КМУ, указы Президента, что в большинстве своем были отменены. Имеющиеся документы размещены на сайте ВРУ. Проанализировав принятые нормативно-правовые документы, становится понятным, что украинское правительство испытывало постоянные изменения практически каждый год, то создавались, то ликвидировались структурные его подразделения, поэтому сложно говорить о возможной эффективной их работе. Тем более непонятны причины образования тех отделов, комитетов правительства, которые были наскоро созданные и через полгода ликвидированы. Главными органами, которые влияли на формирование и дальнейшие изменения в структуре украинского правительства в течение 1990 начале 1992 гг. была Верховная Рада Украины. В 1992–1995 гг. большинство изменений, которые связаны со структурой и принципами организации работы правительств были инициированы на основании указов Президента и постановлений Кабинета Министров Украины. Перспективным направлением для исследования остается трансформация структуры правительства после принятия Конституции Украины 1996 г.

Ключевые слова: Кабинет Министров УССР, Совет Министров УССР, правительство, постановление, министерство, Премьер-министр Украины, Указ Президента Украины.

* * *

УДК 94(477)“1991/2010”

Ковпак Л. В.
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Відділу новітньої історії та політики, Інститут історії України НАНУ (Україна, Київ), ludkovpak@list.ru

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ (1991–2010 РР.)

Висвітлюються питання становлення та розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я населення від проголошення державної незалежності України у 1991 р. – до поч. 2000-х рр. Увага приділена славетним традиціям розвитку української медицини з XI ст., відомим діячам медицини минулого та сучасності. На новітньому етапі в країні були створені та функціонували медичні клініки на рівні світових стандартів (Центр мікрохірургії ока, Інститут серцево-судинної хірургії АМНУ, Центр радіаційної медицини, ін.). У дослідженні проаналізовано напрями реформування медицини та проблеми в діяльності цієї життєво важливої сфери.

Ключові слова: охорона здоров'я, розвиток медицини, Україна (1991–2010 рр.).

Дослідження тематики розвитку системи охорони здоров'я в Україні виглядає вельми значущим та заслуговує на увагу істориків з огляду на низку міркувань. Насамперед, враховуючи сьогодні потребу подальших реформ у сфері медицини, яка пов'язана зі здоров'ям і тривалістю життя населення країни. Адже державною владою ставиться завдання здійснити черговий етап реорганізації та оптимізації системи охорони здоров'я, здебільшого на засадах розвитку страхової медицини.

В українській історіографії новітнього періоду ця проблематика є мало розробленою. Головним чином вона вивчалася фахівцями з історії медицини та біографами видатних діячів медичної науки і лікувальної практики, а також істориками у контексті більш широких комплексних праць або підготовки енциклопедичних видань. У першому ряду таких дослідників: О. А. Грандо, Я. В. Ганіткевич, О. М. Голяченко, Р. І. Павленко, ін. [1–6].

Метою статті є висвітлення накопиченого досвіду розвитку такої важливої сфери життєдіяльності суспільства, як система охорони здоров'я в Україні у період 1991–2010 років, дослідження головних складових реформування медичної галузі та окреслення перспектив оптимізації існуючої моделі розвитку медицини в нашій країні, – як з урахуванням вітчизняних досягнень і надбань, так і з точки зору зарубіжного досвіду функціонування лікувальних закладів.

Серед важливіших напрямів державної політики в Україні після проголошення державної незалежності (24 серпня 1991 р.) було реформування системи охорони здоров'я, отже період 1991 – поч. 2000-х рр. можна охарактеризувати – як роки реформ... По-перше, Українська незалежна держава потребувала створення власної структури медичних закладів та установ загальнодержавного та місцевого рівнів із центром у столиці Києві. По-друге, постало завдання значного підвищення ефективності організації медичного

забезпечення, поліпшення якості медичного обслуговування громадян, наближення до кращих міжнародних стандартів. Поліпшення системи охорони здоров'я населення стало надзвичайно важливою справою для країни, яка прийняла головний удар Чорнобильської катастрофи.

Завданнями державної політики в Україні було і є збереження та зміцнення здоров'я населення, поліпшення медико-демографічної ситуації, подовження тривалості життя громадян. Міністерство охорони здоров'я – орган центральної виконавчої влади країни, найвищий структурний рівень, що здійснює загальний адміністративний та професійно-практичний контроль за усіма установами охорони здоров'я в країні, воно розташовувалось у Києві (вул. Грушевського, 7). У столиці знаходилися й інші загальнодержавні медичні установи та заклади. Зокрема, найвищим координаційним центром науково-дослідної роботи в галузі медицини та її впровадження в лікувальну практику була Академія медичних наук України (АМНУ).

Значні труднощі постали перед системою охорони здоров'я населення в Україні на початку 1990-х років. На жаль, період реформувань збігся у часі з економічною кризою, із економічною нестабільністю. У череді найскладніших проблем постала обмеженість фінансування, недостатність бюджетних коштів. Матеріальна база закладів охорони здоров'я суттєво відставала від світових стандартів. Турбувала проблема ресурсного забезпечення медичних закладів, включаючи медикаменти, частка обладнання в основних фондах лікувальних закладів, була вдвічі нижчою, ніж в країнах Європи.

У другій половині 1990-х рр. в країні зберігалася тенденція до росту захворюваності населення: зокрема, хвороб органів кровообігу – на 55,2%, пневмоній – на 50,3%, на туберкульоз, ін. У 2001 р. серед найчастіших причин смертності, за даними Держкомстату України, були: хвороби системи кровообігу (63,2%), новоутворення (11,3%), нещасливі випадки, травми, отруєння та інші зовні дії (9,4%), хвороби органів дихання (4,6%), ін. Згідно офіційних звітів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) (2002 р.), в Україні захворюваність цукровим діабетом фіксувалася серед найнижчих по Європі, водночас був один з найвищих рівень захворювань на туберкульоз та ішемічну хворобу серця [7, с. 3].

Аналізуючи кадровий потенціал системи охорони здоров'я, то станом на 2002 р. у лікувальних закладах України працювали 198,5 тис. лікарів та 476,8 тис. середніх медичних працівників, тобто на 50 українців приходився 1 медик (при цьому залишалися вакантними 14 тис. медичних посад). Щодо питань фінансування, то згідно документів Міністерства охорони здоров'я за 2002 р., медична галузь потребувала 14–15 млрд. грн. щорічно, тоді як обсяги фінансування встановили у розмірі 6,4 млрд. грн. [7, с. 3]. У 2007 р. у різних регіонах працювало 223 тис. лікарів і 488 тис. середніх медпрацівників; лікарняних закладів налічувалось 2,8 тис. (у 2000 р. – 3,3 тис.), а лікарських амбулаторно-поліклінічних – 8 тис. [8, с. 217]. Серед найчастіших причин смертності, за документами Держкомстату, в 2010 р. переважали: хвороби системи кровообігу

(67,9%), новоутворення (11,6%), нещасливі випадки, травми, отруєння та інші зовні дії (5,8%), хвороби органів дихання, тощо [9].

Рівень розвитку медичного обслуговування визначається двома головними показниками: забезпеченістю лікарями та лікарняними ліжками на 1 тис. мешканців. У 1998 р. для м. Києва показник забезпеченості лікарняними ліжками на 1 тис. жителів дорівнював 11,7 при нормативі 13,85 ліжок (на кожне ліжко припадало 4 км. м робочої площі). Кількість лікарів усіх спеціальностей становила 19,9 тис. (7,57 на 1 тис. населення; відповідно число середнього медперсоналу складало 13,28). 29 жовтня 1998 р. III сесія XXIII скликання Київради ухвалила рішення №21/22 “Про затвердження міської комплексної медичної програми “Здоров'я киян”, на її реалізацію у міському бюджеті передбачалися щорічні видатки [10, с. 2–5]. Із виконанням програми “Здоров'я киян” були пов'язані й такі раніше ухвалені постанови, як Програма соціально-економічного розвитку Києва, національна програма “Діти України”, “Планування сім'ї”, “Школяр”, цільова програма розвитку і вдосконалення швидкої та невідкладної медичної допомоги, цільові програми медико-соціальних протитуберкульозних заходів, “Здоров'я літніх людей”, комплексний план заходів щодо профілактики наркоманії та захворювань на СНІД, ін. [10, с. 2–5; 11, с. 153].

Перші лікувальні заклади України виникли ще в XI ст. зокрема, при Києво-Печерському монастирі – у 1070 р. У XII ст. колишній чернігівський князь Святослав, який став ченцем /Микола Святоша/ заснував у Лаврі Микільський лікарський монастир. Відомі імена ченців-лікарів: Антонія, Агапіта, Пимина, а також мирських лікарів: І. Смери, П. Сіріанина та Февронія. Онука Володимира Мономаха Євпраксія Мстиславівна склала найперший на Русі рукописний лікувальник-трактат “Мазі”.

З Україною, з Києвом пов'язані імена видатних діячів медицини минулого, котрі тут працювали: хірург М. І. Пирогов, терапевти М. Д. Стражеско, В. П. Образцов, Ф. Г. Яновський, офтальмолог і перший декан медичного факультету В. О. Караваєв, хірург Н. М. Волкович, патофізіолог О. О. Богомолець, бактеріологи і патологоанатоми Д. К. Заболотний, В. К. Високович, В. В. Підвисоцький та багато інших. На знак пошани, їх іменами названі вулиці столиці, медичні установи і заклади, встановлені меморіальні дошки та пам'ятники. На благочинні кошти у 1902 р. було створено в Києві станцію швидкої медичної допомоги – одну з найперших у Європі.

Серед найбільших вищих навчальних закладів із підготовки лікарів у нашій державі є Київський медичний інститут, відкритий у 1921 р. на базі Інституту охорони здоров'я, що існував з 1920 р. та об'єднав медичний факультет Київського університету (1841 р.) з Жіночим медичним інститутом. За часи існування тут підготовлено понад 70 тис. лікарів, які успішно працюють в усіх регіонах країни, за кордоном. У роки незалежності цей вищий навчальний заклад здобув статус і став називатися Національним медичним університетом ім. академіка О. О. Богомольця.

Активну роботу здійснювали науково-дослідні інститути Академії медичних наук і Міністерства охорони здоров'я, котрі зробили значний внесок у розвиток медичної науки та лікарської практики, це інститути: геронтології, кардіології ім. М. Д. Стражеска, клінічної та експериментальної хірургії, фізіотрії та пульмонології, ін.

Широко відомі у світі імена видатних українських медиків: хірургів – академіка М. М. Амосова і академіка А. А. Шалімова, нейрохірурга академіка А. П. Ромоданова, кардіолога А. І. Грицока, ендокринолога академіка В. П. Комісаренка, геронтолога академіка Д. Ф. Чеботарьова, геронтолога В. В. Фролькіса, офтальмолога М. М. Сергієнка, багатьох інших, які присвятили своє життя справі охорони здоров'я. Завдячуючи невтомній праці видатних лікарів та їх колег, у Києві здійснювались унікальні наукові розробки, визнані на світовому рівні.

У Києві функціонує сучасний медичний заклад – Центр мікрохірургії ока, який є базою кафедри очних хвороб Інституту вдосконалення лікарів. Центр був створений у травні 1988 р., його засновником і науковим керівником став професор М. М. Сергієнко. Хірурги-офтальмологи високо кваліфіковано виконували найскладніші операції: екстракцію катаракти з імплантацією штучного кришталіка, пересадження рогівки, хірургію глаукоми, проводить лікування сітківки, інших аномалій зору. Центр має сучасну діагностичну апаратуру, 7 операційних блоків. Із різних областей України та з-за кордону звертаються хворі до Центру мікрохірургії ока, завдячуючи тому, що медики створили нові технології та повертали людям зір. Упродовж 10 років роботи Центру мікрохірургії ока (1988–1998 рр.) понад 700 тис. пацієнтів тут одержали необхідні медичні консультації, 100 тисяч хворих прооперовані.

Велику лікувальну та науково-дослідну роботу здійснював Інститут серцево-судинної хірургії Академії медичних наук. У 1942 р. вперше в Києві було створено клініку серцевої хірургії, яка згодом перетворилася на всевітньо відомий інститут, його засновником став талановитий хірург Микола Амосов (1913–2002 рр.). Він розробив нові методи хірургічного лікування захворювань серця, легенів, питання штучного кровообігу, фізіології серця, регулювання функцій внутрішніх органів, медичної та біологічної кібернетики. Він сконструював кілька унікальних медичних приладів. Уперше в світі запровадив протитромбічні протези серцевих клапанів, розробив апарати штучного кровообігу, вперше в колишньому СРСР виконав протезування мітрального клапана. Як говорив М. М. Амосов з нагоди свого 85-річчя: “Мій особистий хірургічний підсумок – більше 8 тисяч вилікуваних”. Він є автором понад 600 наукових праць та кількох літературно публіцистичних творів [12].

У столиці України провадяться майже всі види складних операцій на серці, як і у розвинених країнах Заходу. У 1997 р. українська кардіохірургія – єдина серед країн СНД – була включена до Європейського реєстру. В когорті найкращих учнів М. М. Амосова є один із провідних кардіохірургів – Г. В. Книшов, який очолив Національний інститут серцево-судинної хірургії АМНУ від 1988 р. Він уперше в Україні

впровадив у клінічну практику операції аорто-коронарного шунтування. Г. В. Книшов відомий своєю роботою щодо розвитку кардіоцентрів у Львові, Дніпропетровську, Донецьку, Запоріжжі, Луганську. Наукова та громадська діяльність кардіохірурга Г. В. Книшова відзначена урядовими нагородами, у 2004 р. йому присвоєно почесне звання Герой України [13].

І в інших українських містах здійснювалися заходи щодо розвитку та вдосконалення швидкої меддопомоги, зокрема, від початку 2000-х рр. йшло оновлення та збільшення парку санітарних автомобілів “Газель” і “Мерседес”; на санітарних автомобілях спеціалізованих кардіо-реанімаційних бригад встановлювались апарати “Датаскоп” і комплекси дихальної апаратури “Пневмокомп” для проведення реанімації в умовах екстреної медичної допомоги.

З огляду на негативний вплив Чорнобильської катастрофи на здоров'я українців, у Києві з 1992 р. почав функціонувати Центр радіаційної медицини. 26 квітня 1999 р., у 13 річницю аварії – було урочисто відкрито новий корпус лікувального центру, де здійснюється реабілітація тисяч учасників ліквідації аварії на ЧАЕС, а також дітей. Через рік тут побудували ще один новий лікувальний корпус із пересадки кісткового мозку, – перший на території СНД. 14 жовтня 2010 р. у Київській міській онкологічній лікарні відбулося урочисте відкриття за участю представників Кабінету Міністрів Центру ядерної медицини з використанням ПЕТ-технологій.

Верховна Рада неодноразово обговорювала питання стану системи охорони здоров'я та реформування медичної галузі на засіданнях: в ході пленарних сесій, під час парламентських слухань, звітів Уряду (День Уряду). Над цими питаннями працював постійний парламентський Комітет з питань охорони здоров'я, материнства та дитинства. Зокрема, у документах про проведення 6 липня 2005 р. слухань у Комітеті Верховної Ради на тему “Проблеми у сфері забезпечення охорони здоров'я і медичного обслуговування громадян України та шляхи їх розв'язання”, зазначалося: “Розвиток галузі продовжує мати екстенсивний характер, який полягає у постійному збільшенні кількості стаціонарних ліжок та лікарів. Досвід останніх років довів недостатню економічну та організаційну обґрунтованість і стратегічну неспроможність цього напрямку розвитку охорони здоров'я. На сьогодні державою фінансується ліжко та заклад, а не лікування хворого” [14, арк. 6–7]. За документами Архіву Верховної Ради, згідно з підготовчими матеріалами до Дня Уряду (квітень 2007 р.) з порядком денним “Про стан соціальної захищеності та забезпечення життєдіяльності громадян, які постраждали від Чорнобильської катастрофи” констатувалося наступне: “Наслідки Чорнобильської аварії призвели до значної втрати фізичного й морального здоров'я населення... Найбільш постраждалими регіонами в Україні від наслідків аварії на ЧАЕС є Житомирщина, Київщина, Чернігівщина. Станом на 01.01.2006 р. у Київській області нараховувались 836,2 тис. постраждалих, серед яких 25,2 тис. інвалідів-чорнобильців та 166,4 тис. дітей. На Київщині проживає кожен третій постраждалий від

ЧАЕС в Україні. В Житомирській області проживає 372,1 тис. постраждалих, у тому числі 83,9 тис. дітей. У Чернігівській області створилась загрозлива демографічна ситуація: смертність майже втричі перевищує народжуваність” [15, арк. 22–23].

Великої уваги потребувало поліпшення спеціалізованої медичної допомоги. Небезпечною хворобою є туберкульоз. У Києві міську програму із профілактики туберкульозу було затверджено 1994 р., у 1997 р. на її реалізацію було перераховано 300 тис. грн. Першочергова увага приділялася діагностиці, проведенню обов’язкових (безкоштовних) флюорографічних обстежень, забезпеченню хворих медикаментами, поліпшенню харчування у стаціонарах. Отже, проблема подолання та лікування такої соціальної хвороби, як туберкульоз потребувала невинного контролю лікарів, спеціалістів.

Для хворих на цукровий діабет 21 червня 1999 р. у Києві відбулося урочисте відкриття першого в СНД Інсулінового заводу “Індар”, який будувався 5 років. В Україні налічувалося близько 1 млн. хворих на цукровий діабет. Забезпечуючи внутрішні потреби хворих у препаратах інсуліну різної дії, до того ж завод експортував частину продукції до інших країн, зокрема до Казахстану [16].

Наприкінці 1990–х рр. – початку 2000 рр. вводилися в експлуатацію нові медичні заклади, не дивлячись на економічну скруту. Як у столиці, так і в інших містах існуючі лікувальні заклади оснащувалися новою технікою, апаратурою, комп’ютерами, ін. Проводилися значні роботи із благоустрою, озелененню територій лікарень та поліклінік, куточків для відпочинку.

Серед перешкод, які постали на початку 1990–х рр. перед українською системою охорони здоров’я, також були нестача ліків, забезпечення населення та медичних закладів ліками і медикаментами вітчизняного виробництва – високої якості, у достатній кількості та асортименті. Це завдання було успішно подолано за досить короткий термін, вже на середину десятиліття у Києві запрацювали фармацевтичні підприємства: ФФ “Дарниця”, Борщагівський ХФЗ, ВАТ “Фармак”. Згодом й в інших містах фармацевтичні підприємства налагодили випуск лікувальних препаратів: ВАТ “Вітаміни” (м. Умань), АТ “Галичфарм” (м. Львів), ВАТ “Концерн Стирол” (м. Горлівка), АК “Укрмедпром” (м. Харків), тощо.

Із другої половини 1990–х рр. розширилася мережа аптечних установ. Якщо перша казенна аптека у Києві була відкрита у 1715 р., а у 1728 р. – перша приватна аптека Бунге на Подолі, то у 1999 р. їх кількість в усіх районах сягла 154 (державних); бурхливо розвивався недержавний фармацевтичний сектор, у якому були відкриті та працювали 180 аптек, 189 аптечних кіосків та 70 аптечних пунктів.

Від початку 2000–х років у регіонах країни почала зростати народжуваність, зокрема, у Дніпропетровській, Закарпатській, Одеській областях, у Києві, Севастополі. За даними Міністерства охорони здоров’я, протягом 2007 р. у столиці народилися 28,445 тис. маленьких киян [8, с. 176]. У пологових будинках українських міст запроваджено принципи сучасного перинатального догляду, що дало змогу суттєво знизити рівень малюкової смертності з 9,3 у 2008 р. до 8,0 на 1 тис.

народжених дітей (віком до 1 року) у 2010 р. Відпрацьовано нові системи надання медичної допомоги та реанімації новонароджених, в усіх пологових будинках впроваджено сучасну прогресивну форму спільного перебування матері та дитини.

Нагальними були питання державних асигнувань у цю сферу та розвиток страхової медицини, підвищення якості медичних послуг, посилення заходів щодо профілактики захворювань та із популяризації здорового способу життя, розширення практики сімейних лікарів. Особливої уваги потребувало поліпшення медобслуговування інвалідів, людей похилого віку, постраждалих від Чорнобильської катастрофи, мешканців сільських населених пунктів. У сільській місцевості налічувалося 16 000 ФАПів та амбулаторій (станом на 2007 р.). Проте фельдшерсько–акушерські пункти, сільські медичні амбулаторії у повному обсязі не були забезпечені мінімальним набором сучасного обладнання, ліками, транспортом.

У 2011–2012 рр. пілотні проекти щодо оптимізації медичної галузі проводилися також у містах: Вінниці, Луганську, Донецьку, Дніпропетровську. У лютому 2011 р. у Києві був затверджений план міських заходів щодо реалізації Загальнодержавної програми розвитку первинної медико–санітарної допомоги на засадах сімейної медицини–сімейної медицини [17]. Перша амбулаторія сімейної медицини почала роботу у Дарниці. Сімейна медицина не дуже розвинена серед українців, але розповсюджена в країнах Європейського Союзу. Адже 80% проблем здоров’я людини розв’язуються на первинному рівні охорони здоров’я. Проте важливо, щоб ступінь оснащення кожної сімейної амбулаторії відповідав сучасним вимогам, зокрема, має бути новітнє медичне устаткування для діагностики і лабораторних досліджень. Для розв’язання існуючої проблеми щодо кадрового забезпечення сімейних амбулаторій Київрада вирішила йти шляхом залучення молодих спеціалістів, окрім того запланована перекваліфікація медиків за спеціальністю “лікар сімейної медицини/сімейної практики”.

У січні 2011 р. у рамках медичної реформи у Києві була організована Муніципальна каса – прототип страхової медицини. Членом Муніципальної каси може стати кожен, хто проплатив упродовж 3 місяців членські внески (по 30 гривень). Згідно договору, страхова каса могла оплачувати лікування по швидкій допомозі, амбулаторне і стаціонарне лікування (однак існував перелік медпослуг, які страхова каса не покривала: вартісна діагностика, складні операції, трансплантації, тощо).

Серед новозбудованих медичних закладів в Україні світового рівня – відкритий у столиці 2007 р. міський Центр серця, де запроваджувалися найсучасні методи лікування кардіологічних хвороб. У 2010 р. у Києві було введено в дію Центр із застосування ПЕТ–технології для раннього виявлення онкологічних захворювань.

Наприкінці проведеного огляду розвитку охорони здоров’я в Україні, слід відзначити як наявність позитивних результатів роботи, так й існування складних проблем. У січні 2015 р. у програмі діяльності новосформованого Українського Уряду поставлене

завдання прискорити проведення реформування системи охорони здоров'я населення – на засадах медичного страхування. У Міністерстві охорони здоров'я України відбувалися розробка та обговорення Стратегії реформування системи охорони здоров'я у напрямку впровадження страхової медицини. У лютому 2015 р. Кабінет Міністрів схвалив залучення кредиту Світового банку на розвиток медицини в обсязі 215 млн. доларів на проект підвищення якості медичних послуг, а також визначив продовжити реалізацію медичної реформи до 31 грудня 2016 р.

Таким чином, розробка в історичному ракурсі тематики розвитку медицини в Україні має не лише наукове, але і практичне значення. Тут варто враховувати важливість пошуку нових шляхів оптимізації роботи лікувальних закладів з метою збільшення тривалості життя українців, а також нагальність запровадження європейських моделей функціонування системи охорони здоров'я на українських теренах. Разом з тим, слід використовувати позитивний вітчизняний досвід розвитку медицини і лікувальної практики. Окрім того, важливо ввести тематику розвитку української медицини у контекст вивчення історії суспільного розвитку України доби незалежності, інтегруючи цю проблематику у широке русло сучасних історичних досліджень.

Список використаних джерел

1. Грандо О. А. Подорож у минуле медицини / О. А. Грандо. – К.: Триумф, 1995. – 176 с.; Грандо О. А. Визначні імена в історії української медицини / О. А. Грандо. – К.: Триумф, 1997. – 335 с.
2. Ганіткевич Я. В., Голяченко О. М. Історія медицини. Підручник для студентів / Я. В. Ганіткевич, О. М. Голяченко. – Тернопіль: Лілея, 2004. – 246 с.
3. Ганіткевич Я. Про становлення української історії медицини / Наукове товариство ім. Шевченка. Онлайн-Журнал Товариства. – Режим доступу: //ntsh.org.papers
4. Ціборовський О. На варті здоров'я: Історія становлення соціальної медицини і охорони громадського здоров'я в Україні / О. Ціборовський. – К.: Факт, 2010. – 430 с.
5. Медицина в Україні. Видатні лікарі. (к. XVII – п. п. XIX ст.) / Держ. наукова мед. бібліотека України). (Голов. ред. Р. І. Павленко). – К., 1997. – Вип.1. – 248 с.
6. Київ / Енциклопедичне видання. (Голов. ред. – акад. В. А. Смолій). – К.: Альтернативи, 2001. – 623 с.
7. Інтерв'ю міністра охорони здоров'я України В. Москаленко // Труд в Україні. – 2002. – 21 июня. – С.3.
8. Україна у цифрах у 2007 році / Держкомстат України. – К.: Консультант, 2008.
9. Державний комітет статистики України. 2010 рік. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> // (Демографічна ситуація в Україні у 2010 р.).
10. Поточний архів Київської міської держадміністрації (КМДА). Звіт про хід реалізації у 1998 р. Державної програми соціально-економічного розвитку м. Києва на період до 2010 р. (Охорона здоров'я). – К., 1999.
11. Ковпак Л. В. Найближча історія: Україна 1945–2000 рр. / Л. В. Ковпак. – К.: Наш час, 2007.
12. Амосов Н. М. Очерки торакальной хирургии / Н. М. Амосов. – К., 1958. – 708 с.; Амосов Н. М. Голоса времен: Воспоминания / Н. М. Амосов. – К.: Оранта-Прес, 1998. – 491 с.
13. Медики – Герої України. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/hero_knishov.html
14. Архів Верховної Ради. – Ф. Р-1. – Оп.22. – Спр.91.
15. Там само. – Спр.9311.
16. Урядовий кур'єр. – 1999. – 23 червня.
17. Звіт про діяльність Комітету економічних реформ КМДА у 2011 р. – Режим доступу: //http://kievcity.gov.ua/print/news.

References

1. Grando O. A. Podorozh u mynule medycyny / O. A. Grando. – K.: Triumf, 1995. – 176 s.; Grando O. A. Vyznachni imena v istorii

- ukrai'ns'koi' medycyny / O. A. Grando. – K.: Triumf, 1997. – 335 s.
2. Ganitkevych Ja. V., Goljachenko O. M. Istorija medycyny. Pidruchnyk dlja studentiv / Ja. V. Ganitkevych, O. M. Goljachenko. – Ternopil': Lileja, 2004. – 246 s.
3. Ganitkevych Ja. Pro stanovlennja ukrai'ns'koi' istorii' medycyny / Naukove tovarystvo im. Shevchenka. Onlajn-Zhurnal Tovarystva. – Rezhym dostupu: //ntsh.org.papers
4. Ciborovs'kyj O. Na varti zdorov'ja: Istorija stanovlennja social'noi' medycyny i ohorony gromads'kogo zdorov'ja v Ukrai'ni / O. Ciborovs'kyj. – K.: Fakt, 2010. – 430 s.
5. Medycyna v Ukrai'ni. Vydatni likari. (k. XVII – p. p. XIX st.) / Derzh. naukova med. biblioteka Ukrai'ny). (Golov. red. R. I. Pavlenko). – K., 1997. – Vyp.1. – 248 s.
6. Kyi'v / Encyklopedyчне vydannja. (Golov. red. – akad. V. A. Smolij). – K.: Al'ternatyvy, 2001. – 623 s.
7. Interv'ju ministra ohrany zdorov'ja Ukrainy V. Moskalenko // Trud v Ukraine. – 2002. – 21 ijunja. – S.3.
8. Ukrai'na u cyfrah u 2007 roci / Derzhkomstat Ukrai'ny. – K.: Konsul'tant, 2008.
9. Derzhavnyj komitet statystyky Ukrai'ny. 2010 rik. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua> // (Demografichna sytuacija v Ukrai'ni u 2010 r.).
10. Potochnyj arhiv Kyi'vs'koi' mis'koi' derzhadministracii' (KMDA). Zvit pro hid realizacii' u 1998 r. Derzhavnoi' programy social'no-ekonomichnogo rozvytku m. Kyjeva na period do 2010 r. (Ohorona zdorov'ja). – K., 1999.
11. Kovpak L. V. Najblyzha istorija: Ukrai'na 1945–2000 rr. / L. V. Kovpak. – K.: Nash chas, 2007.
12. Amosov N. M. Ocherki torakal'noj hirurgii / N. M. Amosov. – K., 1958. – 708 s.; Amosov N. M. Golosa vremen: Vospominanija / N. M. Amosov. – K.: Oranta-Pris, 1998. – 491 s.
13. Medyky – Geroi' Ukrai'ny. – Rezhym dostupu: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/hero_knishov.html
14. Arhiv Verhovnoi' Rady. – F. R-1. – Op.22. – Spr.91.
15. Tam samo. – Spr.9311.
16. Urjadovyj kur'jer. – 1999. – 23 chervnja.
17. Zvit pro dijalnist' Komitetu ekonomichnyh reform KMDA u 2011 r. – Rezhym dostupu: //http://kievcity.gov.ua/print/news.

Kovpak L. V., Ph.D., Senior Researcher, Department of Contemporary History and Politics, Institute of Ukrainian History, National Academy of Sciences (Ukraine, Kiev), ludkovpak@list.ru

The development of the health care system on Ukraine: achievements and problems of reforming (1991–2010)

The article deals with the topic on the development of the system of public health care after the announcement of State independence of Ukraine in 1991 up to the beginning of the 2000s. The main directions of medical reform and problems in this sphere are analyzed nowadays. The attention is paid to the glorious traditions of the Ukrainian medicine since XI century, to the famous doctors of past and present times. In the country the new level in the development of medicine was established and many clinics and hospitals were operated with the t international standards (Eye Microsurgery Center, Institute of Cardiovascular Surgery AMSU, Center for Radiation Medicine, etc.). The modern trends and challenges in reforming of health care system are analyzed; the existing problems of this vital sphere are displayed nowadays.

Keywords: the public health care system, development of medicine, Ukraine (1991–2010).

Kovpak L. V., кандидат исторических наук, ст. научный сотрудник Отдела новейшей истории и политики, Институт истории Украины НАНУ (Украина, Киев), ludkovpak@list.ru

Развитие системы охраны здоровья в Украине: достижения и проблемы реформирования (1991–2010 гг.)

Освещается развитие системы охраны здоровья населения после провозглашения государственной независимости Украины в 1991 г. – и до нач. 2000-х гг. Проанализированы направления и трудности реформирования сферы медицины, показаны важные достижения и существующие проблемы в ее развитии на современном этапе. Внимание уделено славным традициям развития украинской медицины с XI в., известным деятелям медицины прошлого и современности. На новейшем этапе в стране были созданы и функционировали медицинские клиники и лечебные учреждения на уровне мировых стандартов (Центр микрохирургии глаза, Институт сердечно-сосудистой хирургии АМНУ, Центр радиационной медицины и др.). В исследовании проанализированы направления реформирования медицины и проблемы в деятельности этой жизненно важной сферы.

Ключевые слова: охрана здоровья, развитие медицины, Украина (1991–2010 гг.).

* * *